Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
Бухоро давлат университети
Филология факультети
Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси

ЭЛ ДУРЛАРИН ҚАДРЛАГАН ОЛИМА

Республикамизда танилган фольклоршунос олима, филология фанлари доктори, профессор Дармоной Ўраеванинг 55 йиллигига бағишланади

“Дурдона” нашриёти
Бухоро – 2021

Ушбу тўплам республикамизда танилган фольклоршунос олима, филология фанлари доктори, профессор Дармоной Ўраеванинг 55 йиллиги муносабати билан тартиб берилган. Китоб устозлар, дўстлар, ҳамкасблар, шогирдлар ва яқинларининг олима ҳақидаги дил сўзларидан таркиб топган.

Масъул муҳарир:
ф.ф.д, проф. Дилрабо Қувватова

Тақризчилар:
ф.ф.д, доц. Дилшод Ражабов,
ф.ф.д, доц. Ҳусниддин Эшонқулов,
ф.ф.н., доц. Маърифат Ражабова

Тўплаб, нашрга тайёрловчилар:
ф.ф.ф.д. Отабек Файзуллаев,
ўқит. Акмал Жумаев,
ф.ф.ф.д. Наргиза Кадирова

Университет илмий кенгашининг 2021 йил 4-майдаги 14-сон йиғилиши қарори асосида нашрга тавсия этилган.

ДЎСТИМ ДАРМОН

Шоҳида Шаҳобиддинова,
Андижон давлат университети профессори, ф.ф.д, –
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси

Бухорои Шарифга илк қадамларимданоқ менга йўлдош, қадрдон бўлган дўстим Дармон ўзининг инсоний хислатлари билан мени доим ҳайратга солиб келган. Бир хонада уч йил бирга яшаб, опа-сингилдек қадрдон бўлиб кетдик. Бирга кўп яхши ва унчалик ҳам яхши бўлмаган кунларни ўтказдик. Бирга илм йиғдик, тажриба тўпладик. Кетма-кет номзодлик ишларимизни ҳимоя қилдик, оила қурдик, фарзанд тарбияладик. Мен Андижонга қайтиб, орамизни катта масофалар ажратганда ҳам, дўстлик ипимиз узилмади. Бухорода ўтган йилларим мен учун ҳаётимнинг энг қадрли йилларидандир. Бунда, албатта, Дармоннинг ҳиссаси катта. Дармон, бир қараганда, жуда нозик ниҳолдай тасаввур қолдиради. Аммо у – метин бардош ва қатъий ирода эгаси. Ҳаёт уни кўп синади. Бироқ кўп марҳамат ҳам кўрсатди. Ота-онаси меҳнаткаш, солиҳ инсонлар эди. Кўп сонли жигарлари ҳам оқибатли. Яхши турмуш ўртоқ, ўғил-қиз фарзанди бор. Илми бор. Хизматига камарбаста шогирдлар тарбиялади. Бир аёл учун нима керак бўлса ҳаммасига эришди. Катта олима бўлди. Жуда сермаҳсул. Бир аёл олима сифатида унга тан бераман.Олдинда уни кўп яхши кунлар кутмоқда. Имкониятлари бундан-да кўп ишлар қилишга йўл беради. Оллоҳ умрингизни узоқ қилсин, дўстим.

БАРЧИНОЙ ОПАМ (ҲАЁТИЙ ЭРТАК)

Д.З. Ражабов
Филология фанлари доктори (БухДУ)

Бор экану, бор экан, қишлоқ кентда зўр экан, мактабларда аълою, дугоналарга сардор экан. Олтин нишонлар олиб, бешларга иншо ёзиб, талаба бўлган экан. Устоз Охунжон Сафар йўлин танлаб, доктору профессор экан,

китоблар ёзар экан, эртаклар тўқир экан, халқига тақдим этиб, шод-хуррам юрар экан. Шеърлари ҳам бор экан, қўшиқлар тўплар экан, Абдулвосит, Наргизга аллалар айтар айтар экан, сурхон эли фарзанди Рустамга у ёр экан. шогирдлар-ла бахтиёр, устозларга шодёна, илми толибларга парвона экан. Қирқ йилларки БухДУда садоқат-ла хизматда экан. Халқ дурларин тўпларкан, ўзбек, рус, инглиз, олмон, фаранг ва араб ҳамда форсийда барчага улашаркан. Кўҳна Самарқанд шохид, Азим Тошкент вохид, Олтин водий нурафшон, Урганч-Нукус Зарафшон, Жиззах Гулистон обод, Термиз ила Насаф шод, Қадимий юрт Кармана, Боқий Бухоро – Дилшод экан.

Ким ҳақида сўзлайин, қандоқ қўшиқ бошлайин, деб бахши қўлига дўмбирасин олган экан. Келинг масалага ойдин кириш қилайлик.

Узоқ эмас, айни шу кун, шу замонда, Мустақил Ўзбекистонда, Олот деган тумонда, темирйўлчилар яшайдиган масканда, бир аҳил оила шоду хуррам яшаркан. Оиланинг сардори абжир, кори юмушида тадбир, сўзларида чўрткесар, ишларини дўндирар, кентда доим покиза, идорада саришта, фарзанларига ўрнак, дўстларга доим кўмак, одамийликда тилак, темир метиндай билак Саидахмад ака ва у кишининг покдамон аёли Беғамгул опалар яшар экан. Икки забардаст ўғил, Етти фаришта қизни тарбиялашиб умргузаронлик қилар экан. Ният-мудоаси не, орзую амьмоличи, дину диёнат қандай? Фикрату шуури-чи, алалхуссус, бир тилак, нуктадон фарзандлар тарбиялаш – БОШ ИСТАК.

Оилада туғилди учинчи ҚИЗ, исм изладилар тиз-тиз. Ва ниҳоят топдилар: ДАРМОНОЙ деб айтдилар. Опаларига издош, акаларига Сирдош, сингилларга ёндош, укаларга бошқош бўлиб ўсиб улғайди. Бардош билан ўқиди, ўзи шеърлар тўқиди, математик бўламан, ё бўлмаса мен химик. Аммо Танглайин яратган сўз билан кўтарган денг, қалбини кенг қилиб Муқаддас калом билан кўтарган денг. Қаранг-қаранг не бўлди? Дармоной Сўз чемпиони бўлди. Йўл солди Бухорога. Дорилмуаллимин эшигидан мўраларди, Илм зиё таралaрди. Кўзлар қамашииб кетди, орзулар тўлиб кетди.

Матфакми йўғ-е, физфак, химфакми ... Э бўлди ФИЛФАК. Бир иншо БИТТА БЕШ, филфакка бўлиб қолди ЭШ!

Филфакда илм олмоқ бош омил, ўнлаб устозлар комил, сабоқлар айтишарди, мозийга қайтишарди. Малоҳати Сўз қаёнда, латофати буёнда, фасоҳати уёнда. Ҳоди Зариф сабоқлари, Тўра Мирзо маёқлари, Алавия шижоати, Охунжон Сафар маҳорати ўзига тортар эди, ҳаваси ортар эди.

Фитрат руҳи қўллади, Айний қалби йўллади, Воҳид Абдулла тиргак, Саид Али катта кўмак, Тожи Қора қувонди, Ҳамид Ғулом ишонди, Раҳим Воҳид садоқат, Эргаш Қилич матонат, Мустақим Мирзо фасоҳат, Ҳожи Насрулло диёнат, Асқад Қодир панд илмидан сабоқ ўтди.

Устозларин дуоси, Эл дурларин сафоси, мафтун этди-ю, олди фольклорга қўл солди. Устоз Охунжон Сафар, асради дилда кадар. Номзодлик, докторликни олишда Катта падар. Майдон кирди Дармон, Барчин бўлиб, Ой бўлиб, Тўмарис бўлди гўё, шарқираган сой бўлиб. Улоқни олиб кетди, жон бўлиб, фидо бўлиб.

Замондошлар наздида, адабиёт саҳнида, ўсиб улғайди қаранг. Шогирдлар қаторлашар, ўз элимга ярашар, дўстлар бўлиб жамулжам, бахт тилашар. Асл мақсад бўй тортди. Илмда йўлин топди. Машаққатли файзли, йўлни босиб келаётир, Ота-она сўзларин меҳр-ла оқлаётир.

Ва ниҳоят хулоса, Сўзни қисқа айлаймиз, Сажимиз давомини 100 ёшида куйлаймиз!

УСТОЗ НАЗАРИ ТУШГАН ШОГИРД

Ҳилола Сафарова
БухДУ Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси доценти, филология фанлари номзоди

Шогирд, билсанг, асти устоз юзидир,
Олам асрорини кўрар кўзидир.
Устоз шарафига шараф қўшилса,
Олам аро қолар боқий сўзидир.

Охунжон Сафаров.

Қурбонова Манзила Бакиевна. Бухоро элининг фольклоршунос олимаси....................84
Гулчеҳра Имомова. Хокисорим – қиёматли синглим....................85
Шаҳноза Қаҳҳорова. Фариштадан аъло опам....................89
Шоҳида Каромова. Фахру эътирофга лойиқ аёл....................91
Dilorom Yo‘ldosheva. Dilkash ayol haqida ikki og‘iz so‘z....................93
Хонзода Қўзиева, Меҳринисо Киличева. Илм аҳлининг дармони бўлган Дармоной....................95
Байрамали Қиличев. Бахтиёр олима....................97
Гадоева Мавлуда Ибрагимовна. Қиёсий фольклоршунослик тараққиётида Дармоной Ўраеванинг ўрни....................98
Ражабова Маърифат. Илтижойим, бер муродин, Дармонойимни Эгам!....................101
Амонова Зилола Қодировна. Исми ҳаёт йўлига туташ олима....................106
Жамилова Башорат. Агар устоз андин рози, тенгри розидир....................107
Шарипова Лайло. Эътирофга лойиқ олима....................112
Гулбаҳор Худойназарова. Илмига ҳавас қилган дугонам, ҳавасларим эвазига тутинган дўстим....................114
Бекова Наззора. Бетакрор олима опамиз....................116
Латифа Худайқулова, Шаҳодатбону Имомназарова. Зиёли аёл миллатни тарбиялайди....................119
Зебинисо Расулова, Мунис Жўраева. “Катта юрак” соҳибаси....................121
Йўлдош Раҳматов. Устоз йўлини тутмоқ – шогирд иқболи.124
Насиба Турсунова. Инсонийликнинг энг олийжаноб хислатлари....................129
Меҳринисо Ризаева. Фольклоршунос олима....................131
M.Y.Ro’ziyeva. So’zida sehri, ko’zida mehri bor ustoz!....................132
Hasanova Gulnoz Qosimovna. Ustozga bag`ishlab dil izhorlarim....................135
N.I.Gaybullayeva. Sabrdan sayqallangan olima....................138
Ҳаёт Латипов. Устоз....................139
Қодирова Насима Саидбурхоновна. Таъзим сизга, азиз устоз.......................140

Тўраева Умринисо Раҳматовна. Олим бўлсанг, олам сеники... 142
Сайлиева Зарина Рахмиддиновна. Илк таассурот 144
G.N. Isoqova. El ardog'idagi olima 146

ШОГИРДЛАР ЭЪЗОЗИ 147
Ободон Адизова. Беназир инсон, фидоий олима, меҳрибон устоз 147
Амонов Улуғмурод Султонович. Чинорга бўйлашган чинор 149
Касимова Раъно Рахматуллоевна. Ардоғимдасиз, азиз устозим! 154
Отабек Файзуллаев. Бухорои шариф илм-фан бўстони ворисларидан бири 155
М.М. Жўраева. Устозга эҳтиром 156
Адизова Нигора Бахтиёровна. Қалби пок, меҳри дарё устоз 159
Барно Мирзаева. Зукко олима 161
Акмал Жумаев. Меҳрибон она, қадрли устоз ва салоҳиятли олима 162
Қодирова Наргиза. Барча учун севимли, фидоий, камтарин ҳамда жонкуяр устоз 164
Samandar Xudoyev. Mahoratli olim va mehribon ustoz 165
Нафосат Ўроқова, Рўзигул Қодирова. Илм уммонининг гавҳари 166
Sherali Turg'unov. Ustozga tabrik 169
Раъно Ражабова. Ўзи устоз бўлар устоз кўрганлар 170
Яраш Рўзиев. Одам борки, одамларнинг нақшидир 173
Лайло Тўраева. Бир умр таъзимдаман 174
Хаитов Хамза Ахмадович. Ҳикмат излаганга ҳикматдир дунё 176
G.P.Nazarova, S.H.Akhmedova. A true successor to folklorists 179
Қодирова Машҳура, Ўраева Мақсуда. Тадқиқотларида фольклордан таълимда фойдаланишни тарғиб этган олима 183
Хамидова Муборак Хафизовна. Устоз юксак маънавият тимсоли 186

Қаҳҳорова Гулрух Шавкатовна. Халқ оғзаки ижодининг етук билимдони 188
Шарипова Маҳбуба Бахшиллоевна. Шогирдлар камолин кўзлаган устоз 190
Ш.Ш.Низомова. Илмдан нур излаган фидойи фольклоршунос олима 191
Нозима Джумаева. Ибратли олима ва фидойи инсон 193
Абдуллаева Набия Идрисовна. Минг асрга татигулик меҳнат заҳмати, фидойилик ибрати ва жонкуярлик сиймоси бўлган олима аёл 195
С.М.Нуруллаева. Устознинг "сеҳрли китоби" 197
Соҳибова Зарнигор Нусратиллоевна. Суҳбатларда ҳаёт сирлари 198
Насиба Норова. Маънавият ганжидаги ойсиз устоз 201
Рустамова Гавҳар Баҳрон қизи. Бошлар эгиб, таъзим айланг устозларга! 201
Шербекова Гавҳар, Шомуродова Сунбула. Бухоро фольклорини тўплаш ва ўрганишнинг долзарб муаммолари Дармоной Ўраева нигоҳида 203
Ҳамроева Дилфуза. Дармоной Ўраева – халқ қўшиқлари тадқиқотчиси 206
Эргашев Ж.Ю. Шариф шаҳар Бухоронинг фолклоршунослик мактаби давомчиси 207
Karimova Laylo Izzatullayevna. Suratida siyrati aks etgan ayol. 211
Ҳикматова Нигина Акмаловна. Устоз ишончининг саодати 214
Муниса Узакова. Қалби меҳр, ақлу шуури илм билан безанган устозим 215
Marjona Teshayeva. Umri ezgulikkka esh insonlardan biri........ 216

ЯҚИНЛАР ДИЛ ИЗҲОРИ 220
Мавлонов Анвар Аҳмадович. Буюк қалб соҳиби 220
Ўраева Гулшан Саидахмедовна. Грамматика – иккинчи математика 221
Gulshod Saidaxmedovna O'rayeva. Ham opam, ham ustozim, ham maslahatchim 224
Насиба Рабоева. Мусофирлигимда дардимга дармон, қалбимга малҳам бўлган опахонимиз 231

Ибрагимова Дилрабо Абдуғаниевна. Опамдай азиз янгам ...233

Бухоро давлат университети Ўзбек адабиёти кафедраси профессори, филология фанлари доктори Ўраева Дармон Саидахмедовнанинг илмий-усулият ишлари рўйхати 235
Дармоной Ўраева илмий раҳбарлиги ва илмий маслаҳатчилигида ҳимоя қилинган докторлик ва фалсафа доктори диссертациялари..264
Дармоной Ўраева расмий оппонентлик қилган диссертациялар 267
Дармоной Ўраева ҳақида ёзилган мақолалар 269
Тақриз 269

ЭЛ ДУРЛАРИН
ҚАДРЛАГАН ОЛИМА

Республикамизда танилган фольклоршунос олима, филология фанлари доктори, профессор Дармоной Ўраеванинг 55 йиллигига бағишланади

Muharrir:	*A. Qalandarov*
Texnik muharrir:	*G. Samiyeva*
Musahhih:	*Sh. Qahhorov*
Sahifalovchi:	*M. Ortiqova*

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original-maketdan bosishga ruxsat etildi: 09.03.2021. Bichimi 60x84. Kegli 16 shponli. «Palatino Linotype» garn. Ofset bosma usulida bosildi. Ofset bosma qog`ozi. Bosma tobog`i 17,2. Adadi 100. Buyurtma №126.

Buxoro viloyat Matbuot va axborot boshqarmasi
“Durdona” nashriyoti: Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko`chasi, 11-uy.
Bahosi kelishilgan narxda.

“Sadriddin Salim Buxoriy” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko`chasi, 11-uy. Tel.: 0(365) 221-26-45